

Spis treści

OD AUTORA	11
---------------------	----

Część pierwsza ZAGADNIENIA WSTĘPNE

Rozdział I. FILOZOFIA: JEJ GENEZA, PRZEDMIOT I FUNKCJE	15
A. NARODZINY FILOZOFII	15
1. Społeczne przesłanki przemian duchowych	15
2. Myśl filozoficzna wobec tradycji przedfilozoficznej	17
3. Zasadnicze postulaty myślenia filozoficznego	20
4. Granice myśli filozoficznej	22
B. ETYMOLOGICZNE I REALNE ZNACZENIE SŁOWA „FILOZOFIA”	25
C. ROZWÓJ REALNEJ TREŚCI SŁOWA „FILOZOFIA”	26

Rozdział II. MARKSISTOWSKA KONCEPCJA FILOZOFII	35
A. DWIE FUNKCJE KAŻDEJ NAUKI	36
B. FILOZOFIA JAKO NAUKA. POZNAWCZA FUNKCJA FILOZOFII	38
C. FILOZOFIA — NAUKA O „NAJOGÓLNIJSZYCH” PRAWACH	39
D. FILOZOFIA DIALEKTYCZNA A METAFIZYKA	48
E. METAFIZYKA JAKO SPOSÓB MYŚLENIA	49
F. PRAKTYCZNA FUNKCJA FILOZOFII	50
G. PODWÓJNE UWARUNKOWANIA ROZWOJU FILOZOFII	54

Rozdział III. POZAMARKSISTOWSKIE KONCEPCJE FILOZOFII	56
A. PŁASZCZYZNY FILOZOFICZNYCH OPOZYCJI	56
1. Neopozytywizm	57
2. Neotomizm	59
3. Egzystencjalizm	64

Rozdział IV. PROBLEMOWY CHARAKTER LUDZKIEGO DZIAŁANIA PRAKTYCZNEGO I POZNAWCZEGO. ZASADY STAWIANIA PYTAŃ	68
A. ELEMENTARNE PRZESŁANKI PROBLEMOWOŚCI	68
B. DZIAŁALNOŚĆ ŻYCIOWA JAKO „ROZWIĄZYWANIE PROBLEMÓW”	69
C. DZIAŁALNOŚĆ PRAKTYCZNA I ROZWIĄZYWANIE PROBLEMÓW	70
D. DZIAŁANIE UPOŚREDNIONE A MOŻLIWOŚĆ I KONIECZNOŚĆ DZIAŁANIA SYMBOLICZNEGO	72

E. DZIAŁANIE SYMBOLICZNE I WZROST PROBLEMOWOŚCI	73
F. PROBLEMOWY CHARAKTER LUDZKIEJ DZIAŁALNOŚCI POZNAWCZEJ	75
G. PRZYKŁADY PROBLEMÓW NIEROZWIĄZYWALNYCH	78
H. ELEMENTY SYTUACJI PROBLEMOWEJ	79
I. PYTANIE: BEZPOŚREDNI JĘZYKOWY WYRAZ SYTUACJI PROBLEMOWEJ	81
J. PYTANIA I ODPOWIEDZI WŁAŚCIWE	81
K. PYTANIA DOPEŁNIENIA	83
1. Kategorialność	83
2. Założeniowość	84
3. Złożoność	85
L. PYTANIA ROZSTRZYGNIĘCIA	86
Ł. KRYTERIA POPRAWNEGO STAWIANIA PYTAŃ	88

Rozdział V. ZAGADNIENIA I KIERUNKI FILOZOFII	90
A. ROZWÓJ I WIELOKIERUNKOWOŚĆ	90
B. WIELOKIERUNKOWOŚĆ ROZWOJU ŚWIATA ORGANICZNEGO	90
C. WIELOKIERUNKOWOŚĆ ROZWOJU ŻYCIA SPOŁECZNEGO	92
D. WIELOKIERUNKOWOŚĆ ROZWOJU KULTURY	94
E. WIELOKIERUNKOWOŚĆ ROZWOJU NAUKI	95
F. ZASADNICZE ZAGADNIENIA FILOZOFII	100
1. Zasadnicze zagadnienie ontologii	100
2. Zagadnienie przedmiotu wiedzy	104
3. Zagadnienie źródeł wiedzy	107
G. WIELOŚĆ ZAGADNIENI FILOZOFICZNYCH. STRUKTURA FILOZOFII .	108
H. WSPÓLZALEŻNOŚĆ ZAGADNIENI FILOZOFICZNYCH	109
I. SWOISTOŚĆ PROBLEMATYKI FILOZOFII MARKSISTOWSKIEJ	111
J. KRYTERIA WYBORU FILOZOFII	112

Część druga

ONTOLOGIA

Rozdział I. KIERUNKI ONTOLOGII	119
A. PLURALIZM I DUALIZM	119
B. MONIZM	121
1. Idealizm obiektywny	122
2. Idealizm subiektywny	126
3. Materializm	130
a) Materializm naiwny	131
b) Materializm mechanistyczny	133
c) Materializm dialektyczny	140
Rozdział II. POJĘCIE MATERII	142
A. GENEZA I INTERPRETACJA PROBLEMU	142
B. RÓŻNE POJMOWANIE MATERII	143
C. ROZWÓJ ATRYBUTYWISTYCZNEJ KONCEPCJI MATERII	144
D. WSPÓŁCZESNY MATERIALIZM WOBEC POJĘCIA MATERII	150
E. POPPEROWSKA KONCEPCJA REALNOŚCI A POJĘCIE MATERII . . .	158
F. JEDNOŚĆ MATERIALNA ŚWIATA	162
G. HIPOSTAZUJĄCE TENDENCJE W TRAKTOWANIU POJĘCIA MATERII	169

Rozdział III. PRZESTRZENNO-CZASOWE ISTNIENIE MATERII	172
A. OGÓLNE POJĘCIE PRZESTRZENI I CZASU	172
B. CZAS I PRZESTRZEŃ JAKO PRZEDMIOTY RÓŻNYCH DYSCYPLIN	175
C. POZA PRZESTRZENNOŚCIĄ I CZASOWOŚCIĄ	176
D. ZAGADNIENIE WYMIARÓW I KIERUNKÓW PRZESTRZENI I CZASU	176
E. GŁÓWNE KONCEPCJE CZASU I PRZESTRZENI	178
F. NAUKA WSPÓŁCZESNA A TEORIA ATRYBUTYWISTYCZNO-RELATY- WISTYCZNA	182
G. PRZEŻYWANIE CZASU	188
H. CZAS LUDZKI A ŻYCIE LUDZKIE	191
I. DZIAŁANIE A ŻYCIE I ARTYKULACJA CZASU	193
 Rozdział IV. RUCH — ATRYBUT MATERII	 194
A. POJĘCIE RUCHU	194
B. ŹRÓDŁO ZMIENNOŚCI RZECZY	194
C. SPÓR O ZMIENNOŚĆ RZECZY	195
1. Przeciwnicy zmienności rzeczy	196
2. Zwolennicy zmienności rzeczy	197
3. Teoria śmierci ciepłej świata	198
4. Krytyka teorii śmierci ciepłej świata	199
 Rozdział V. ZAGADNIENIE POCZĄTKU WSZECHŚWIATA	 204
 Rozdział VI. ZAGADNIENIA ROZWOJU	 209
A. POJĘCIE ROZWOJU	209
B. ANTYEWOLUCJONIZM PRZEDDDZIEWIĘTNASTOWIECZNEJ MYŚLI	210
C. NARODZINY EWOLUCJONIZMU W NAUKACH PRZYRODNICZYCH	213
D. FILOZOFIA ROZWOJU	215
E. PRAWA ROZWOJU (PRAWA DIALEKTYKI)	217
F. AKTUALNE SPORY O POJĘCIE ROZWOJU	219
 Rozdział VII. POJĘCIE ZWIĄZKU PRZYCZYNOWEGO	 229
A. ZASADA PRZYCZYNOWOŚCI I WSZECHZWIĄZEK ZJAWISK	229
B. ZALEŻNOŚĆ SYMETRYCZNA	232
C. POJĘCIE ZWIĄZKU PRZYCZYNOWEGO	232
D. JEDNOZNACZNE I WIELOZNACZNE ZALEŻNOŚCI PRZYCZYNOWE	235
E. PRZYPADEK I KONIECZNOŚĆ	238
 Rozdział VIII. DETERMINIZM A INDETERMINIZM	 242
A. DETERMINIZM MITOLOGICZNO-RELIGIJNY	242
B. DETERMINIZM NAUKOWY	244
1. Determinizm mechanistyczny	244
2. Mechanika kwantowa a indeterminizm	247
3. Determinizm dialektyczny	249
 Rozdział IX. DETERMINIZM A ZAGADNIENIE WOLNOŚCI	 251
A. WOLNOŚĆ WOLI	251
B. WOLNOŚĆ DZIAŁANIA	252
C. WOLNOŚĆ A DETERMINIZM	253

Rozdział X. KAUZALIZM A FINALIZM	255
A. ZNACZENIE TERMINÓW „KAUZALIZM” I „FINALIZM”	255
B. CELOWY CHARAKTER DZIAŁALNOŚCI LUDZKIEJ	256
C. ANTROPOMORFIZM PRZYCZYNA BŁĘDNIEGO STAWIANIA PYTAŃ	257
D. ANTROPOMORFIZM I TELEOLOGIZM FILOZOFII ARYSTOTELESA	259
E. DARWINIZM — KLASYCZNY PRZYKŁAD SKUTECZNOŚCI KAU- ZALIZMU	260
F. GRANICE POPRAWNOŚCI PYTAŃ CELOWOŚCIOWYCH	261
G. KRYTYKA TELEOLOGII	263

Rozdział XI. MATERIA A PSYCHIKA. DZIAŁALNOŚĆ PRZED- MIOTOWA A DZIAŁALNOŚĆ PSYCHICZNA	266
A. PROBLEM PSYCHIKI	266
B. PROBLEM PSYCHOFIZYCZNY	268
1. Dualizm substancjalistyczny	268
a) Augustyn	269
b) Tomasz z Akwinu	269
c) Kartezjusz	270
d) Eccles	271
e) Okazjonalizm	271
f) Paralelizm	272
2. Dualizm cybernetyczny	272
3. Dualizm kulturowy	274
4. Materializm	275
a) Demokryt	275
b) Materializm fizjologiczny	275
c) Teoria identyczności	277
C. TEORIA PSYCHIKI JAKO DZIAŁANIA	279
1. Pragmatyzm	280
a) Peirce	280
b) James	281
c) Dewey	282
2. Behawioryzm	284
a) Watson	285
b) Mead	287
3. Pawłowizm	289
4. Modelowanie czynności psychicznych	293
5. Piaget	295
6. Wygotski	300
D. ZAKOŃCZENIE	303

Część trzecia
TEORIA POZNANIA

<i>Dział pierwszy: ZARYS HISTORYCZNY</i>	307
Rozdział I. STAROŻYTNA TEORIA POZNANIA	307

Rozdział II. ŚREDNIOWIECZNA TEORIA POZNANIA	314
Rozdział III. TEORIA POZNANIA ODRODZENIA	323
Rozdział IV. TEORIA POZNANIA W FILOZOFII XVII i XVIII WIEKU	327
A. TEORIOPOZNAWCZE ZAGADNIENIA NOWOŻYTNEGO APRIORYZMU	327
B. TEORIOPOZNAWCZE ZAGADNIENIA NOWOŻYTNEGO EMPIRYZMU	332
C. TEORIA POZNANIA A PRAKTYKA BADAWCZA	338
D. TEORIOPOZNAWCZE ZAGADNIENIA FILOZOFII KANTA	342
E. PODSUMOWANIE	345
Rozdział V. TEORIA POZNANIA XIX WIEKU	348
A. HEGLA PODEJŚCIE DO TEORII POZNANIA	349
B. TEORIOPOZNAWCZE ZAGADNIENIA NEOKANTYZMU	353
C. „IGNORABIMUS”	357
D. EMPIRIOKRYTYCYZM, CZYLI DRUGI POZYTYWIZM	359
E. TEORIOPOZNAWCZE ZAGADNIENIA NAUK SZCZEGÓŁOWYCH	361
F. MARKSOWSKIE PODEJŚCIE DO ZAGADNIEN TEORIOPOZNAWCZYCH	363
Rozdział VI. TEORIA POZNANIA XX WIEKU	374
A. NAUKA XX WIEKU	374
B. TECHNIKA XX WIEKU	379
C. TEORIA POZNANIA XX WIEKU	384
1. Konwencjonalizm	384
a) Konwencjonalizm radykalny	388
2. Teoria poznania jako teoria języka	391
3. Hipotetyzm Poppera	400
4. Antylogicyzm	405
5. Kryzys metody i „anarchizm” metodologiczny	408
6. Fundamentalizm XX wieku, czyli fenomenologia	419
7. Ku rzeczom!	425
<i>Dział drugi: NAJWAŻNIEJSZE ZAGADNIENIA TEORII POZNANIA</i>	437
Rozdział I. ZAGADNIENIE PRZEDMIOTU WIEDZY	437
A. PRZEDMIOT WIEDZY ZMYSŁOWEJ	438
1. Idealizm teoriopoznawczy	438
2. Realizm teoriopoznawczy	439
B. PRZEDMIOT WIEDZY POJĘCIOWEJ	442
C. MARKSIZM WOBEC SPORU O UNIWERSALIA	444
D. OSTATECZNY I BEZPOŚREDNI PRZEDMIOT WIEDZY	448
E. PRZEDMIOT WIEDZY A PRZEDMIOT DZIAŁANIA PRAKTYCZNEGO	451
F. FENOMENALIZM A ESENCJALIZM	452
Rozdział II. ZAGADNIENIE ŹRÓDEŁ WIEDZY	462
A. GENEZA TREŚCI I DYSPOZYCJI POZNAWCZYCH	462
B. ŹRÓDŁA WIEDZY NAUKOWEJ	464
C. TRUDNOŚCI SKRAJNEGO APRIORYZMU	467

D. TRUDNOŚCI SKRAJNEGO EMPIRYZMU	469
E. TEORETYCZNE SKŁADNIKI POZNANIA DOŚWIADCZALNEGO	471
F. TYPY POZNANIA DOŚWIADCZALNEGO	475
G. OBSERWACJA A EKSPERYMENT	480
H. WYKRYWANIE ZWIĄZKÓW MIĘDZY ZDARZENIAMI. KANONY MILLA	483
I. WIEDZA TEORETYCZNA. TEORIA	486
J. PRAKTYKA JAKO ŹRÓDŁO WIEDZY	490

Rozdział III. TEORIA PRAWDY 493

A. POSZUKIWANIE WIEDZY ABSOLUTNEJ (DOGMATYZM A SCE- PTYCYZM)	493
B. PREKLASYCZNA KONCEPCJA PRAWDY. ALETEJOLOGIA	497
C. KLASYCZNA KONCEPCJA PRAWDY	500
D. NIEKLASYCZNE KONCEPCJE PRAWDY	501
E. ŻYWOTNOŚĆ KLASYCZNEJ KONCEPCJI PRAWDY	508

Rozdział IV. REGULACJA, INFORMACJA, POZNANIE 511

A. REGULACJA	511
B. INFORMACJA	517
C. MIARA INFORMACJI I WARTOŚĆ INFORMACJI	521

Rozdział V. CZŁOWIEK — JEGO INFORMACYJNE POTRZEBY I MOŻLIWOŚCI 525

A. RĘKA	525
B. TECHNICZNE PRZEDŁUŻENIE RĄK	529
C. <i>HOMO ANIMAL SOCIALE</i>	532
D. MÓZG LUDZKI	535
E. MÓZG — INTEGRATOR POTRZEBUJĄCY INTEGRATORA	541
F. PRZEKRACZANIE GRANIC MÓZGU	544
G. KONIECZNOŚĆ MYŚLENIA POJĘCIOWEGO	546

Rozdział VI. TEORIA POZNANIA. JAK JĄ KONSTRUOWAĆ? 552

A. UWAGI WSTĘPNE	552
B. METATEORETYCZNY CHARAKTER TEORII POZNANIA	554
C. POZNANIE — FAKT, KONIECZNOŚĆ, MOŻLIWOŚĆ	555
D. TEORIA POZNANIA SWOIŚCIE LUDZKIEGO	560
E. SZCZEGÓLNE TEORIE POZNANIA	561
F. OGÓLNA TEORIA POZNANIA	561

INDEKS NAZWISK 563